

*Jedno jest ciało, choć składa się
z wielu członków (1 Kor 12, 12).*

Troska Pawła o jedność Ciała Chrystusa
– Kościoła

Kościół, który ma swe źródło w samym Bogu przez Chrystusa, dzięki działaniu Ducha Świętego musi stanowić jedność, gdyż w inny sposób zaprzecza jedności Bożej. „Syn Boży, zwyciężając śmierć w zjednoczonej z Nim ludzkiej naturze, przez swoją śmierć i zmartwychwstanie odkupił człowieka i przemienił go w nowe stworzenie (por. Ga 6, 15, 2 Kor 5, 17). Udzielając bowiem swego Ducha, ukształtował swoich braci wezwanych spośród wszystkich narodów jako swoje Mistyczne Ciało”¹.

Fundamentem jedności Kościoła jest Krzyż Chrystusa i chrzest: „Życie Chrystusa rozlewa się w tym ciele na wierzących, którzy przez sakramenty jednoczą się w sposób tajemniczy i rzeczywisty z umęczonym i uwielbionym Chrystusem. Przez chrzest bowiem upodobniamy się do Chrystusa: «Wszyscy bowiem w jednym Duchu zostaliśmy ochrzczeni, aby stanowić jedno Ciało» (1 Kor 12, 13). W tym świętym obrzędzie przedstawiane jest i dokonuje nasze zespolenie ze śmiercią i zmartwychwstaniem Chrystusa: «Zatem przez chrzest zanurzający nas w śmierć zostaliśmy razem z Nim pogrzebani», jeśli zaś «przez śmierć,

Ks. SŁAWOMIR KORONA – kapłan diecezji zamojsko – lubaczowskiej. Studiował na Uniwersytecie Ludwika – Maksymilianoa w Monachium. Doktorat w zakresie nauk biblijnych zdobył po odbyciu studiów na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie. Kontynuuje studia na Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie.

¹ CONCILIUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen gentium”* (KK) 7, AAS 57 (1965), 9: „Dei Filius, in natura humana Sibi unita, morte et resurrectione sua mortem superando, hominem redemit et in novam creaturam transformavit (cfr. Gal. 6, 15; 2 Cor. 5, 17). Communicando enim Spiritum suum, fratres suos, ex omnibus gentibus convocatos, tamquam corpus suum mystice constituit, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 108.

podobną do Jego śmierci, zostaliśmy z Nim złączeni w jedno, to tak samo będziemy z Nim złączeni w jedno przez podobne zmartwychwstanie» (Rz 6, 4n) [...] Tak wszyscy stajemy się członkami Jego Ciała (por. 1 Kor 12, 27), «a każdy z osobna jesteśmy nawzajem dla siebie członkami» (Rz 12, 5)².

Problem troski o jedność towarzyszy Kościołowi od samego początku istnienia. Szczególnie stało się konieczne, kiedy do Kościoła przez chrzest zostali włączeni poganie pochodzący z innego kręgu kulturowego niż żydzi i wyznający wiarę inną niż monoteizm. Paweł, założyciel wspólnot, których członkowie wywodzili się z pogaństwa, musiał bardzo mocno, czasami we łzach, napominać wiernych, że istnienie podziałów we wspólnocie zaprzecza jedności wynikającej z przyjętej wiary i chrztu.

W niniejszym opracowaniu pragniemy zwrócić uwagę na fundament jedności Kościoła, którym nie może być nikt inny niż Bóg przez Jezusa Chrystusa. Zjednoczenie wierzących z Bogiem w Chrystusie skutkuje powstaniem nowej relacji nie tylko z Chrystusem i Bogiem, ale także wewnątrz wspólnoty. Bóg jest źródłem jedności i panowania Chrystusa, zaś wierzący dzięki zanurzeniu w Chrystusie i w Bogu wchodzą na inny poziom egzystencji, gdzie podział nie tylko nie może istnieć, ale nawet każda myśl o podziale jest błędem.

Jedność Kościoła to nie tylko sposób wewnętrznego funkcjonowania Kościoła. Zadaniem członków wspólnoty jest okazanie swej jedności z nią. Konkretnym środkiem okazania tej jedności jest pomoc materialna jako strategia okazywania miłości chrześcijańskiej. Wsparcie to bowiem może być jedynie socjalnym zadaniem, ale może też być wyrazem odpowiedzi na Boże błogosławieństwo, które każdy wierzący otrzymuje w Chrystusie. Wsparcie materialne ma stawać się sposobem demonstrowania i urzeczywistniania jedności.

Wierzący tworzą wspólnotę dzięki zanurzeniu w chrzcie. Niezrozumienie istoty chrztu może doprowadzić do rozłamów we wspólnocie, gdy opacznie zrozumie się, że to chrzest, a nie Chrystus jest sposobem tworzenia jedności. Jedność powstała dzięki łasce chrztu powinna ukazywać mądrość, która opiera się nie na ludzkich systemach, ale na mądrości Krzyża, który jest istotą zbawienia każdego wierzącego. Wspólnota wierzących powstaje już w momencie głoszenia Chrystusa, bo już wtedy przed wierzącymi otwierają się podwoje zbawienia.

² Tamże.

Celem niniejszego opracowania jest ukazanie, że Paweł nie tylko głosi Ewangelię, tworzy wspólnoty, ale także zaradza problemom powstającym we wspólnocie. Pragniemy ograniczyć się do Pawłowego nauczania o chrzcie, by unaocznić, że Apostoł z troską zwraca się do utworzonych przez siebie wspólnot, aby były wyraźnym znakiem jedności z Chrystusem i poszczególnymi członkami Kościoła.

I. Bóg i Chrystus fundamentem jedności Kościoła

Należy sobie przede wszystkim uświadomić, w jaki sposób Bóg kontuuje swoje działanie wobec narodu wybranego w historii, a jednocześnie zwrócić uwagę, w jaki sposób wierzący w Chrystusa mają dostęp do zbawczego dzieła Boga. Kościół bowiem to odnowiony Lud Boży³.

Z drugiej zaś strony w całej teologii Pawłowej możemy doświadczyć Boga, który jest oddalony, a w centrum znajduje się Ukrzyżowany i Zmartwychwstały Chrystus, tak że można by powiedzieć za niektórymi uczonymi, iż Pawłowa teologia oparta jest nie na Bogu, ale na Chrystusie⁴. Czy jednak nie jest tak, że Chrystus przynosi nowe rozumienie Starego Testamentu, a zatem jednocześnie nowe rozumienie Boga i to pragnie Paweł uzmysłwić wszystkim wierzącym?

1. Ojciec Jezusa Chrystusa jednocześnie Ojcem wierzących

Kulminacją Bożego Objawienia ukazywaną przez Pawła jest wcielenie Syna Bożego. Teologię św. Pawła można bowiem ukazać na trzech płaszczyznach – *ex Deo – per Christum – ad Deum*. Stąd też Paweł może napisać do Galatów: „Gdy jednak nadeszła pełnia czasu, zesłał Bóg Syna swego, zrodzonego z niewiasty, zrodzonego pod Prawem, aby wykupił tych, którzy podlegali Prawu, abyśmy mogli otrzymać przybrane synostwo” (Ga 4, 4-5). Ukazane jest tutaj synostwo Chrystusa jako najściślejsze powiązanie z Bogiem w relacji *Bóg – Syn*, w której Syn jest tak mocno związany z Bogiem, że Bóg jest Ojcem Jezusa Chrystusa⁵.

³ J. ROLOFF, *Die Kirche im Neuen Testament*, NTD Ergänzungsreihe 10; Göttingen 1993, 89.

⁴ W. BOUSSET, *Kyrios Christos. Geschichte des Christusglaubens von den Anfängen des Christentums bis Irenäus*, Göttingen 1965, 154.

⁵ H. LANGKAMMER, *Jezus Chrystus i Jego Kościół w nauczaniu św. Pawła*, Lublin 2011, 47.

Zbawienie, które przynosi Jezus, jest dostępne każdemu człowiekowi, który uwierzy. Zbawienie jest łaską – darem Boga, którym człowiek nie może rozporządzać, ale które może przyjąć za pośrednictwem Syna. Można tutaj stwierdzić, że Paweł wprowadza do swojej teologii prawdy chrystologiczne ujęte przez Kościół pierwotny w formę hymnów, jednakże Paweł zwraca uwagę na intronizację Syna Bożego. Moc mesjańska Chrystusa nie tyle ukaże się w ziemskim życiu, ile w pełni ukazała się w zmartwychwstaniu. Przez zmartwychwstanie Chrystus nie tylko wypełnia obietnice dane Dawidowi, ale jeszcze „wyprowadza na wysokości”, w nową jakość egzystencji⁶. Nowa egzystencja człowieka jest oparta na mocy miłości Boga, która wierzącym została ofiarowana w Chrystusie przez Ducha (Rz 5, 5; 15,1 3; Ga 5, 22) i od której nic nie jest w stanie wierzącego odłączyć (Rz 8, 39; por. 2 Kor 13, 11. 13), do tego stopnia, że owa miłość staje się znakiem rozpoznawczym chrześcijańskiej egzystencji⁷.

Według Pawła człowiek ochrzczony zostaje włączony w Chrystusa. Jest to pewna sfera, w którą człowiek zostaje włączony dzięki łasce chrztu (Rz 6, 11. 23; 1 Kor 1, 2. 4; 2 Kor 5, 17; Ga 3, 28). Wierzący w chrzcie niejako przyodziejają się w Chrystusa jak w ubranie (Ga 3, 27; Rz 8, 9). Oznacza to, że wierzący stają się tym, co nosi na sobie (por. Ga 3, 27). To wszystko odnosi człowieka do Boga. Niedysiejsi niewolnicy przez chrzest stają się rzeczywistymi *dziećmi Boga* (Ga 3, 26). Jest to możliwe tylko dzięki temu, że Chrystus przekazuje wierzącym moc i toruje drogę, aby mogli osiągnąć ów nowy status (por. Ga 4, 4-7). Nie tylko zatem nie mają prawa istnienia żadne podziały, ale nawet przez wiarę i chrzest zostaje stworzona nowa sytuacja, nowa tożsamość, która każdemu została ofiarowana przez samego Chrystusa⁸. Wierzący w chrzcie upodobniony został do Chrystusa w Jego Śmierci i Zmartwychwstaniu, został wszczepiony w Chrystusa, tak że można powiedzieć, iż od tego momentu uczestniczy w nowym życiu dla Boga (por. Rz 6 ,4. 6-11; 7, 6)⁹.

Człowiek włączony w Chrystusa przestaje funkcjonować li tylko na płaszczyźnie ciała. W nowej rzeczywistości przestają funkcjonować

⁶ J. GNILKA, *Teologia Nowego Testamentu*, tłum. W. Szymona, Kraków 2002, 26-27.

⁷ K.-H. OSTERMEYER, *Kommunikation mit Gott und Christus. Sprache und Theologie des Gebetes im Neuen Testament*, WUNT 197, Tübingen 2006, 82-83. Zob. P. STUHL-MACHER, *Biblische Theologie und Evangelium*, WUNT 146, Tübingen 2002, 305.

⁸ J. ROLOFF, *Die Kirche im Neuen Testament*, 92-94.

⁹ H.D. BETZ, *Paulinische Theologie und Religionsgeschichte. Gesammelte Aufsätze V*, Tübingen 2009, 67.

jako jedyna forma egzystencji człowieka skłonności ciała (zob. Ga 5, 19) i jego czyny (zob. Rz 8, 13), namiętności i pożądania (zob. Ga 5, 24). Człowiek wierzący nie staje w opozycji do Bożego porządku, nie sprzeciwia się przykazaniom (zob. Rz 8, 6-7), nie występuje przeciw Duchowi, nie powstrzymuje się od czynienia dobrze (zob. Ga 5, 17). Żyjąc według Ducha, wierzący nie poddaje się pokusie powrotu do rzeczywistości poddanej zamysłom ciała (zob. Rz 8, 12), czy też nie stwarza możliwości hołdowania zmysłom (Ga 5, 13)¹⁰. Albowiem przez Słowo Boże dokonano się w życiu wierzących *przejście* od bożków czy zwykłych obrazów do służby prawdziwemu Bogu¹¹.

Wierzący zostali przez Boga nie tylko powołani, ale wyzwoleni z nieprzyjaźni wobec Boga (por. Rz 5, 10; 8, 7), na którą Bóg reaguje gniewem i sądem (por. Rz 1, 8; 2, 1-24). Zaś Prawo stało się strażnikiem (zob. Ga 3, 23-25), który ukazuje człowiekowi, jak głęboko zanurzył się w rzeczywistość grzechu (por. Rz 7, 7-13). W takiej sytuacji przychodzi pomoc ze strony Ewangelii. Bóg w miłości szanując całkowicie wolność człowieka, nie nakazuje mu, co ma czynić. Jedna natomiast człowieka ze sobą w Chrystusie (por. Rz 5, 1-11; 2 Kor 5, 14-21), stwarza go na nowo (por. Rz 6, 1-14; 2 Kor 5, 14-21). Tak objawia się Pawłowa Ewangelia, która przemienia grzesznika podległego śmierci w wierzącego, który dzięki łasce ma życie (por. Rz 3, 21-4, 25)¹².

Przyjmując głoszoną przez Pawła Ewangelię, wierzący mają udział w cierpieniach Chrystusa (por. 1 Tes 1, 6). Nie jest to jednak proste *współcierpienie z Chrystusem*, aby razem z Nim *mieć udział w chwale* (Rz 8, 17), ale to jest cierpienie *dzieci Bożych* (Rz 8, 14-16), a tym samym *braci* Chrystusa (por. Rz 8, 29)¹³. Ukazuje się tutaj Boży plan działania, w którym pierworodny spośród wszystkich Chrystus jest wzorem dla wszystkich współbraci, którzy mają udział w Jego bóstwie¹⁴.

¹⁰ T. LAATO, *Paulus und das Judentum. Anthropologische Erwägungen*, Åbo 1991, 96.

¹¹ A. LINDEMANN, *Gott und Götter*, w: *Paulus, Lukian von Samosata und der „Brief an Diogenet“*. *Paulus und die antike Welt. Beiträge zur zeit- und religionsgeschichtlichen Erforschung des paulinischen Christentums*, Hrsg. D.C. Bienert – J. Jeska – T. Wituski, FRLANT 222, Göttingen 208, 34-35.

¹² J. BECKER, *Paolo l'apostolo dei popoli*, Brescia 1996, 372.

¹³ M. WOLTER, *Paulus. Ein Grundriss seiner Theologie*, Neukirchen-Vluyn 2011, 251.

¹⁴ K. HAACKER, *Der Brief des Paulus an die Römer*, ThHK 6, Leipzig 2006, 195.

2. Jedyiny Bóg źródło panowania Chrystusa

Paweł, zwracając uwagę na problem rozbicia jedności wspólnoty poprzez oddawanie czci bożkom pogańskim, pragnie zwrócić uwagę na rzeczywistość wyznania wiary. Dla wyznawców Chrystusa nie może być ważne, że inni oddają cześć bogom i panom, gdyż „*dla nas istnieje tylko jeden Bóg, Ojciec, od którego wszystko pochodzi i dla którego my istniejemy, oraz jeden Pan, Jezus Chrystus, przez którego wszystko się stało i dzięki któremu także my jesteśmy*” (1 Kor 8, 6)¹⁵. Odwołanie się do wiary służy Pawłowi do podkreślenia owego *dla nas*, czyli dla Pawła, dla adresatów listu, dla wszystkich wierzących¹⁶. Dla chrześcijan istnieje tylko jeden Bóg – Ojciec i jeden Pan – Chrystus, zaś czymś niedorzecznym jest uznawanie władzy i mocy bóstw pogańskich¹⁷. Bóstwa to tylko z nazwy bogowie, gdyż w rzeczywistości należą do świata stworzonego (Ga 4, 8)¹⁸.

Paweł bowiem nie ukazuje Jezusa jako nowego boga. Chrystus w nauczaniu Pawła nie jest także jakimś zastępczym bożkiem. Chrystus jest objawieniem Jedyne Boga, który z wysokości krzyża zwraca się zarówno do Żydów, jak i Greków, a konkretniej Chrystus „stał się dla nas mądrością od Boga i sprawiedliwością, i uświęceniem, i odkupieniem” (1 Kor 1, 30)¹⁹.

W Liście do Rzymian Paweł nazwie Chrystusa Bogiem, ale nie żeby identyfikować Chrystusa z osobą Boga Ojca, ale mówi o Jezusie

¹⁵ J. CZERSKI, *Pierwszy List do Koryntian*, BB, Wrocław 2009, 437. Schrage zaznaczy, że dla Pawła istnieje tylko jeden Bóg, którego doświadczył w Chrystusie – por. W. SCHRAGE, *Unterwegs zur Einheit und Einzigkeit Gottes. Zum „Monotheismus” des Paulus und seiner alttestamentlichen-frühjüdischen Tradition*, BThSt 48, Neukirchen – Vluyn 2002, 43-90.

¹⁶ M. ROSIK, *Pierwszy list do Koryntian*, NKB.NT VII, Częstochowa 2009, 281.

¹⁷ J. CZERSKI, *Pierwszy List do Koryntian*, 438.

¹⁸ M. ROSIK, *Pierwszy list do Koryntian*, 281.

¹⁹ A. LINDEMANN, *Paulus, Apostel und Lehrer in der Kirche. Studien zu Paulus und zum frühen Paulusverständnis*, Tübingen 1999, 23. Zob. także J. SCHRÖTER, *Sühne, Stellvertretung und Opfer. Zur Verwendung analytischer Kategorien zur Deutung des Todes Jesu*, w: *Deutung des Todes Jesu im Neuen Testament*, Hrg. J. Frey – J. Schröter, WUNT 181, Tübingen 2005, 54-57. O mocy pojednania, która pochodzi od Ojca a wierzącym została dana przez Chrystusa, jak zaznacza Paweł w 2 Kor 5, 19, zob.: W. REBELL, *Christologie und Existenz bei Paulus. Eine Auslegung von 2 Kor 5, 14-21*, Stuttgart 1992, 72-74.

Chrystusie jako istnieniu i istocie, która łączy się z Bogiem Ojcem (por. Rz 9, 5). Zestawiając zaś w 1 Kor 8, 6 obraz Boga i obraz Chrystusa, ukazuje odniesienie do stworzenia, a także relację ze wspólnotą chrześcijańską. Pozwala to sięgnąć jeszcze głębiej, do doświadczenia Izraela i jego podstawowego wyznania wiary z Pwt 6, 4. W modlitwie *Śluchaj Izraelu* modlący się wyznawał wiarę w jednego jedyne Boga. Rodzi się więc myśl, że Bóg jest jeden i jedyny, zaś Jezus Chrystus jest jakimś *podrzędnym, podporządkowanym bogiem*. Jednakże prawda jest inna: zarówno Bóg – Ojciec, jak i Jezus Chrystus – Syn to jeden Bóg, poza którym nie ma innych. Chrystus jest tutaj Tym, który działa, ale w odniesieniu do Ojca i w jedności z Nim działa dla odkupienia stworzenia. Idąc dalej, możemy powiedzieć, biorąc pod uwagę *praescriptio* wszystkich listów Pawłowych, że zarówno Bóg – Ojciec, jak i Chrystus – Syn są w tak sam sposób źródłem łaski i pokoju (por. 1 Kor 1, 3; Rz 1, 7; 2 Kor 1, 2; Ga 1, 3)²⁰.

Bóg jest Stwórcą całego wszechświata i od Boga wszystko pochodzi, nawet panowanie Chrystusa. Wierzący zaś są ukierunkowani na Boga (1 Kor 8, 6). Nazywanie Boga Ojcem w czasie spotkań liturgicznych (Rz 8, 15; Ga 4, 6) wskazuje znów na Boga, od którego wierzący otrzymali ducha dziecięstwa Bożego. Paweł w Ga 4, 6 dokładnie charakteryzuje owego ducha – jest to duch Syna Bożego, który wyzwala człowieka ze stanu niewoli i wprowadza w stan synostwa. Usynowienie pozwala Pawłowi ukazać sferę relacji – że dzięki mocy ducha przed wierzącymi ukazują się nowy horyzont w kontakcie z Bogiem²¹.

Żaden wierzący nie może jedynie poprzestać na tym, że przyjmując monoteizm, zauważa się niedorzeczność politeizmu, ale musi pójść o krok dalej i monoteizm uczynić miarą wiary nie tylko wyznawanej, ale i praktykowanej. Konieczne jest rozeznanie, że oto we wspólnocie jest widoczna rzeczywistość Stworzenia i Odkupienia, która pochodzi od jedyne Boga, a została człowiekowi ofiarowana dzięki jednemu

²⁰ H.-C. KAMMLER, *Prädikation Jesu Christi als «Gott» und die paulinische Christologie. Erwägung zur Exegese von Röm 9,5b*, ZNW 94 (2003), 171-175.

²¹ P. MÜLLER, *Sohn und Sohn Gottes. Übergänge zwischen Metapher und Titel. Verbindungslinien zwischen Metaphorik und Titelchristologie am Beispiel des Sohntitels*, w: *Metaphorik und Christologie*, Hrsg. O. Bayer – W. Härle – H.-P. Müller, TBT 120, Berlin – New York 2003, 90. Chrystus, będąc zaś obrazem Boga, pozwala wierzącym już w głoszonym Słowie, które zawiera w sobie Jego chwałę, spoglądać na nieskończoną chwałę Boga – M. GIELEN, *Paulus im Gespräch – Themen paulinischer Theologie*, BWANT 186, Stuttgart 2009, 103.

Panu. Tak ujmując rzeczywistość Kościoła i przyjmując taką miarę życia Kościoła, przyjmuje się prawdziwą wiedzę. Inaczej „właśnie «wiedza» twoja sprowadziłaby zglębę na słabego brata, za którego umarł Chrystus” (1 Kor 8, 11)²².

3. Jedność Kościoła dzięki zanurzeniu w Chrystusie i w Bogu

Człowiek wchodzi na nowy poziom egzystencji dzięki łasce chrztu, przez który wierzący zostaje zanurzony w śmierć Chrystusa, aby razem z nim zostać *współpogrzebanym*, by wkroczyć w nowe życie dzięki chwale Ojca (por. Rz 6, 4). W chrzcie wierzący nie tylko zostają obmyci z grzechu, ale jeszcze zostają uwolnieni spod jego panowania i zostają uświęceni – oddani na nowo Bogu na własność. W chrzcie wierzący zostają uznani za sprawiedliwych, czyli za godnych objęcia dóbr przyszłych (1 Kor 6, 11). Dzięki łasce chrztu nawiązuje się nowa relacja pomiędzy ochrzczonym a Chrystusem i Bogiem²³.

Dzięki mocy chrztu wierzący stają się nowym stworzeniem (2 Kor 5, 17). Wierzący łączą się w jedno *Ciało Chrystusa*. Nie jest to nauka stworzona przez Kościół, ale rzeczywistość, która została wierzącym ofiarowana przez Ducha „Wszyscyśmy bowiem w jednym Duchu zostali ochrzczeni, [aby stanowić] jedno Ciało” (1 Kor 12, 13). Złączenie w jedno Ciało łączy się tak mocno z Chrystusem, że przestają istnieć podziały socjalne, kulturowe i religijne, a wszelkie przeszkody o jedności zostały zniszczone (1 Kor 12, 13; Ga 3, 28; Kol 3, 11; Ef 3, 6). Nie jest to rzeczywistość statyczna, ale każdy wierzący ma wzrastać w tym ciełe, aż dopełni się wzrost, „aż dojdziemy wszyscy razem do jedności wiary i pełnego poznania Syna Bożego, do człowieka doskonałego, do miary wielkości według Pełni Chrystusa” (Ef 4, 13). Chrystus bowiem jest miarą chrześcijańskiej egzystencji, jest alfą i omegą całego stworzenia²⁴.

W 1 Kor 3, 21-23 Paweł podkreśla: „wszystko bowiem jest wasze” (3, 21), ale zaraz uzmysławia adresatom, że jest to możliwe, bo wszyst-

²² R. PESCH, *Paulus ringt um die Lebensform der Kirche. Vier Briefe an die Gemeinde Gottes in Korinth*, Freiburg in Breisgau 1986, 222.

²³ E.J. JEZERSKA, *Życie wierzącego w myśli św. Pawła*, BB, Wrocław 2008², 46-47.

²⁴ S. TOFANĀ, *Die Beziehung zwischen der lokalen und Universalem Kirche im Licht der ekklesiologischen Terminologie des Neuen Testaments*, w: *Einheit der Kirche im Neuen Testament*, Hrsg. A.A. Alexeev – C. Karakolis – U. Luz, WUNT 218, Tübingen 2008, 42-43.

ko podporządkowane jest Chrystusowi. Widzi jednak, że to podporządkowanie nie zostanie przyjęte entuzjastycznie przez Koryntian, zatem dodaje, że Chrystus jest podporządkowany Bogu. Tak więc wolność chrześcijańska to nie dawanie upustu własnym ambicjom czy własnym życiowym pryncypiom, gdyż chrześcijanin prawdziwie egzystuje, za punkt odniesienia mając Chrystusa i Boga²⁵.

Paweł nie obawia się mówić o wierzących, że „zostali uświęceni w Jezusie Chrystusie i powołani do świętości” (1 Kor 1, 2). Wierzący jako święci stają się własnością samego Boga, którzy w *Chrystusie zostali zbawieni* – przekazani Bogu. Wspólnota chrześcijańska to nie jakiś nowy twór społeczny, ale przede wszystkim Boża własność, która swoje źródło ma jedynie w Bogu i Bóg jest fundamentem egzystencji tej wspólnoty. Paweł ukazuje godność wspólnoty, a jednocześnie pokazuje granice świata *profanum* – tego, co nie jest święte (zob. 1 Kor 5-7)²⁶.

Wierzący tworzą wspólnotę – Ciało Chrystusa, ostateczny Lud Boży, którego głową jest Chrystus, a która się uobecnia w łamaniu chleba (zob. 1 Kor 10, 15-17). Wszyscy, nawet niewierzący, mogą słuchać Ewangelii (por. 1 Kor 14, 23), podczas gdy w łamaniu chleba mogą uczestniczyć jedynie ci, którzy *miłują Pana* (por. 1 Kor 16, 22). Tak ugruntowana wspólnota na zewnątrz ma ukazywać się jako solidarna. Nie może być mowy o jakimkolwiek podziale (por. 1 Kor 1, 10-17) ani o nikim *ponad* i o nikim *poddanym* (por. Ga 3, 26-28), ale o wiele bardziej zadaniem konkretnym członków wspólnoty jest pomoc drugiemu dzięki różnorodnym darom (por. Ga 6, 1-10; 1 Kor 12, 12-28). Z tej wspólnoty nie są wyłączeni Żydzi i Grecy, ale ich zadaniem jest wysiłek, aby zostać włączonym do wspólnoty (Rz 15, 1-13). Wspólnota ma czynić dobro wobec wszystkich; nawet tym, którzy prześladują, wspólnota ma odpowiadać błogosławieństwem (por. Rz 12, 14). Taka postawa pokazuje, że Chrystus jest Tym, który przynosi światu pokój (por. Rz 12, 9-21). Wspólnota chrześcijańska oparta na Chrystusie odróżnia się od innych nie tylko wiarą i jej wyznawaniem, ale także świętą przemianą, która się dokonuje dzięki zaszczepieniu w Chrystusa, a przez Niego w Boga²⁷.

²⁵ P.-G. KLUMBIES, *Rede von Gott bei Paulus in ihrem zeitgeschichtlichen Kontext*, FR-LANT 155, Göttingen 1992, 178.

²⁶ M. VAHRENHORST, *Kultische Sprache in den Paulusbriefen*, WUNT 230, Tübingen 2008, 142 – 144.

²⁷ P. STUHLMACHER, *Biblische Theologie und Evangelium*, 263. Paweł w wyrażeniu „Ciało Chrystusa” zestawia ze sobą trzy rzeczywistości: ciało Chrystusa na Krzy-

II. Służba wobec wspólnoty – wyraz współodczuwania jedności Kościoła

Jedność wspólnoty wierzących oparta na Bogu w Chrystusie nie może pozostawać tylko wewnętrznym zadaniem i pragnieniem poszczególnych jej członków. Musi zostać okazana na zewnątrz poprzez troskę, także materialną, o konkretnych potrzebujących. W ten sposób ukazuje się jedność chrześcijan pochodzących z pogaństwa i judeochrześcijan. W gotowości do dzielenia się z innymi Paweł dostrzega, że wierzący przyjęli od Chrystusa dar łaski i tym darem pragną dzielić się z innymi, aby jedność panowała nie tylko w poszczególnych społecznościach, ale też całym Kościele²⁸.

1. Socjalne zadanie

Apostoł Narodów, proponując składkę na rzecz potrzebujących, widzi potrzebę niwelowania nierówności społecznych pomiędzy ubogimi a bogatymi. Błędne jest raczej rozumowanie, że jest to forma trybutu, który nowo powstałe wspólnoty musiały wносить na rzecz biednych (zob. Ga 2, 10) oraz na potrzeby wspólnoty w Jerozolimie. Bardziej Pawłowi chodzi o spełnienie służby wobec bliźniego we wspólnocie (2 Kor 4, 8. 19-20; 9, 1. 12-13; Rz 15, 25. 30). Jest to ofiara rozumiana jako *liturgia* (por. 2 Kor 9, 12; Rz 15, 27), jako *dar miłości*, jako *uczynek miłości* (por. 1 Kor 16, 3; 2 Kor 8, 4. 6. 7. 19). Jednak w każdym z tych przypadków chodzi o służebny charakter ofiary. Kiedy w 1 Kor 16, 1 Paweł mówi o konkretnych zadaniach podczas zbierania ofiary, używa technicznego zwrotu – „zbiórka”. Kiedy zaś mówi o potrzebie pomocy wiernym w Achai, z naciskiem daje to Koryntianom pod rozwagę: „Teraz więc niech wasz dostatek przyjdzie z pomocą ich potrzebom, aby ich bogac-

zu, Kościół jako ciało Chrystusa, Eucharystię jako ciało Chrystusa. Każdy, kto chce być w Kościele, musi przyjąć Chrystusa jako punkt odniesienia, Eucharystię, w której wierzący otrzymuje odpowiednie siły do służby i pełnienia odpowiednich zadań w Kościele – K. LEHMANN, *Kirchliche Dienste, Aufgaben und Ämter im deutschsprachigen Raum: Chancen und Gefahren*, w: *Im Dienst der Gemeinde. Wirklichkeit und Zukunftsgestalt der Kirchlichen Ämter*, Hrsg. S. Demel – L. Gerosa – P. Krämer – L. Müller, *Kirchenrechtliche Bibliothek* 5, Münster 2002, 24.

²⁸ Paulus, *die Evangelien und das Urchristentum. Beiträge von und zu Walter Schmitz zu seinem 80. Geburtstag*, Hrsg. Cilliers Breytenbach, AGJU 54, Leiden 2004, 78.

two było wam pomocą w waszych niedostatkach i aby nastąpiła równość według tego, co jest napisane: Nie miał za wiele ten, kto miał dużo. Nie miał za mało ten, kto miał niewiele” (2 Kor 8, 14-15)²⁹.

Terminu *ubogi* (Ga 2, 10; Rz 15, 26) nie możemy rozumieć jako swoistej nowej godności w Kościele, ale jako opis sytuacji socjalno-ekonomicznej, w jakiej znajdowali się wierzący określani eschatologicznym stwierdzeniem: święci (Rz 1, 7; 1 Kor 1, 2; 2 Kor 1, 1). Zatem pamięć o ubogich (zob. Ga 2, 10) jest to konkretna pomoc i należy ją rozumieć jako ekonomiczne wsparcie potrzebujących³⁰.

Zbierane ofiary – *λογεία* – to nie jest w myśli Pawła jakiś nowy podatek na rzecz Jerozolimy (1 Kor 16, 1), gdyż już na Soborze w Jerozolimie zostało orzeczone, że „nie należy nakładać ciężarów na pogan” (Dz 15, 19). Rzeczownik *λογεία* w całym Nowym Testamencie występuje tylko dwa razy (1 Kor 16, 1 i 1 Kor 16, 2), choć Paweł często mówi o zbiórce na rzecz Jerozolimy (zob. Rz 15, 31; 2 Kor 8, 4; 9, 1), jednakże używa terminu *διακονία*³¹. Sam termin *λογεία* był dobrze znany i stosowany w świecie hellenistycznym jako termin techniczny na oznaczenie podatków i innych ściąganych opłat³². Może to wskazywać, że Paweł pisze tutaj o jakiejś daninie wzorowanej na podatku na rzecz Świątyni, jednakże ofiary były składane dobrowolnie (por. 2 Kor 8-9; Rz 15, 25-26. 31; Dz 24, 17). Ofiary te składane były każdego pierwszego dnia tygodnia³³. Porównując jednak tekst z 2 Kor 8, 13-15, zauważamy, że ofiary były składane, aby zniwelować nierówności społeczne we wspólnocie: „nie o to bowiem idzie, żeby innym sprawiać ulgę, a sobie utrapienie, lecz żeby była równość. Teraz więc niech wasz dostatek przyjdzie z pomocą ich potrzebom, aby ich bogactwo było wam pomocą w waszych niedostatkach i aby nastąpiła równość według tego, co jest napisane: Nie miał za wiele ten, kto miał dużo. Nie miał za mało ten, kto miał niewiele”. Zaś w Rz 15, 26-27 nowo powstałe wspólnoty składają dar dla pierwotnej wspólnoty jako wyraz duchowej wdzięczności: „Macedonia i Achaja bowiem uznały za stosowne zebrać składkę na

²⁹ W. SCHMITHALS, *Die Kollekten des Paulus für Jerusalem. Paulus, die Evangelien und das Urchristentum: Beiträge von und zu Walter Schmithals zu seinem 80. Geburtstag*, Hrg. Cilliers Breytenbach, Leiden-Boston 2004, 80-83.

³⁰ G. LÜDEMANN, *Paulus, der Heidenapostel. Studien zur Chronologie*, FRLANT 123, Göttingen 1980, 7-10.

³¹ A. LINDEMANN, *Der Erste Korintherbrief*, HZNT 9/1, Tübingen 2000, 375.

³² J. CZERSKI, *Pierwszy list do Koryntian*, BB, Wrocław 2009, 729.

³³ M. ROSIK, *Pierwszy list do Koryntian*, NKB.NT VII, Częstochowa 2008, 521.

rzecz świętych w Jerozolimie. Uznały za stosowne, bo i są ich dłużnikami. Jeżeli bowiem poganie otrzymali udział w ich dobrach duchowych [...]”. Paweł uznaje jednak składane ofiary, bez względu na intencje, jako widoczne świadectwo jedności Kościoła, który składa się zarówno z żydów, jak i pogan. Trudno jednak na podstawie danych zawartych w pismach Pawłowych uznać, że Paweł zalecając składki, wzoruje się na swoistych przykładach z praktyki judaizmu³⁴.

2. Materialna pomoc jako odpowiedź na Boże błogosławieństwo w Chrystusie

Jednakże kolekta zbierana na rzecz potrzebujących nie jest tylko wyrazem troski o socjalne potrzeby poszczególnych członków wspólnoty czy pobożnym aktem, ale jest aktem wiary, który pokazuje, że takie działanie włącza się w historię zbawienia³⁵. Kolekta nie oznacza bowiem tylko gospodarczego konsensusu, tak by kolekta była jedynie *współdziałaniem*, ale staje się *wspólnotą przez współdziałanie*³⁶.

Paweł tylko raz nazywa kolektę terminem *zbiórka* (1 Kor 16, 1-2). Ulubionym terminem stosowanym przez Pawła jest *szużba, posługa* (Rz 15, 25. 31; 2 Kor 8, 4; 9, 1. 12. 13). Poza tym spotkamy słowa *łaska*, która jest rozumiana jako pomoc ubogim (2 Kor 8, 7. 19), *dzieło miłości* (2 Kor 8, 8), *błogosławieństwo* (2 Kor 9, 5). Paweł też uświadamia słuchaczom, że troska o ubogich jest swoistą *liturgią* (2 Kor 9, 12), a jednocześnie *działaniem na rzecz wspólnoty* (Rz 15, 26). Widać tutaj wyraźnie, że nie chodzi tylko i wyłącznie o ekonomiczne wsparcie ubogiej wspólnoty w Jerozolimie, ale ta pomoc ma jeszcze głębszy sens. Tutaj Paweł wyraża i konkretyzuje, co dla niego osobiście oznacza wiara. W darze na rzecz ubogich powinien objawiać się i uobecniać sam Bóg, który we własnych dziełach powinien być przeżywany. W kolekcie materializuje się centralny aspekt teologii Pawłowej – kolekta jest tylko symbolem dóbr Bożych, które zostały w pełni objawione w Chrystusie. Jednocześnie jest znakiem jedności w darach duchowych i miłości, a także wyrażeniem jedności Kościoła, który składa się zarówno z żydów, jak i pogan³⁷.

³⁴ A. LINDEMANN, *Der Erste Korintherbrief*, HZNT 9/1, Tübingen 2000, 375.

³⁵ J. GNILKA, *Paulus*, 160.

³⁶ J. HEINZ, *KOINΩNIA bei Paulus*, 376.

³⁷ S. BIEBERSTEIN, *Paulus und die paulinischen Gemeinden – Die Botschaft von Messias Jesus gewinnt an Kontur*, w: *Paulus und die Anfänge der Kirche*, Hrsg. S. Bieberstein – D. Kosch, Zürich 2012, 91-92.

Biorąc pod uwagę 1 Kor 8, 19, zauważamy, jaki jest cel działania Apostoła i jaki jest cel działania wierzących. Jest nim chwała Pana. Cel zbiórki chrystologiczny: ma się ukazać chwała Pana, która wskazuje na Jego istnienie w boskiej sferze; wierzącym zostało to ukazane w Ewangelii, a przez Ewangelię każdy wierzący ma udział w tejże chwale. Zbiórka na rzecz potrzebujących pokazuje, że chwała Pana jest bardzo transparentna wobec świata. Jednakże uwielbienie Pana ma wymiar responsoryjny, czyli jest odpowiedzią Pawła na powołanie, którym został obdarowany i olśniony „jasnością poznania chwały Bożej na obliczu «Jezusa» Chrystusa” (2 Kor 4, 6)³⁸.

Kolekta przekazana wspólnocie w Jerozolimie jest określona jako *dar błogosławieństwa* (εὐλογία – 2 Kor 9, 5), gdyż jest to wdzięczna odpowiedź wierzących na błogosławieństwo otrzymane od Boga w Chrystusie. Apostoł liczy na hojność, ale motywują ją tym, że „kto skąpo sieje, ten skąpo i zbiera, kto zaś hojnie sieje, ten hojnie też zbierać będzie” (2 Kor 9, 6)³⁹.

Poganie mają swój udział w ofercie, ale możemy to rozumieć na dwa sposoby. Pierwszy, że Paweł składa ofiarę, która została zebrana wśród pogan. Jednakże możemy tu widzieć także i to, że Paweł przekazuje pogan jako ofiarę. Paweł myśli o ofierze, którą przemienia Duch Święty, jednakże mówi o ludziach. To w człowieku, a nie w składanych darach zamieszkuje Pan. Zauważmy jeszcze jedno rozróżnienie. Oto tym, który działa, jest Chrystus (zob. Rz 15, 16). Chrystus sprawuje *liturgię*. Natomiast ofiara składana przez pogan jest *posługą* (zob. Rz 15, 25). Jedyną i prawdziwą ofiarę można składać wyłącznie w świątyni. Czyniąc pogan ofiarą, Paweł musi mieć pewność, że mają oni możliwość przystąpienia do świątyni⁴⁰.

Paweł słownie zaleca zbiórkę, aby zaradzić potrzebom biednych, szczególnie ze wspólnoty w Jerozolimie, ale jednocześnie ma to być znak jedności z gminą jerozolimską, której nowo utworzone wspólnoty przez dar materialny mają okazać wdzięczność, że to właśnie z Jerozolimy Ewangelia dotarła także do nich (por. Ga 2, 6. 9. 10; Rz 15, 25-27;

³⁸ M. GIELEN, *Paulus im Gespräch – Themen paulinischer Theologie*, BWANT 186, Stuttgart 2009, 106.

³⁹ F. LANG, *Die Briefe an die Korinther*, NTD 7, Göttingen 1994², 324.

⁴⁰ G. THEISSEN, *Die Bedeutung der Tempelprophetie Jesu*, w: *Jerusalem und die Länder. Ikonographie – Topographie – Theologie*. Festschrift für Max Küchler zum 65. Geburtstag, Hrsg. G. Theissen – H.U. Steymans – S. Ostermann – K.M. Schmidt – A. Moresino-Zipper, Göttingen 2009, 170-171.

zob. także 2 Kor 8-9). Apostoł nie ma zamiaru wykazywać, że wspólnota w Jerozolimie w jakiś sposób góruje nad innymi wspólnotami czy ma jakąś wiodącą rolę, ale pragnie pokazać, że ze wspólnotą w Jerozolimie powinna istnieć łączność w służbie i wzajemnej miłości, a to się wyraża konkretnie w postaci zbiórki⁴¹.

3. Sposób demonstrowania i urzeczywistniania jedności

Odrzucenie składki przeprowadzonej przez Pawła na rzecz Kościoła w Jerozolimie byłoby odrzuceniem Pawłowej wizji Kościoła, który może się składać z chrześcijan pochodzącym zarówno z judaizmu, jak i pogaństwa. Przynosząca wiele dobrych owoców działalność Pawła wśród pogan nie mogła nie wywołać także sporów w rodzącym się Kościele (por. Ga 1, 18-19; 2, 6), gdyż zbyt głębokie były teologiczne podziały i zbyt wiele różnych charakterów zaangażowanych w sprawę. Dlatego można powiedzieć, że we wczesnym chrześcijaństwie o wiele łatwiej było zobaczyć podział niż jedność⁴².

Na Pawłowy apel o zarządzenie potrzebom świętych odpowiadają także wspólnoty, które niemalże muszą wymóc na Apostole „łaskę współdziałania w posłudze na rzecz świętych” (2 Kor 8, 4). Nie są to wspólnoty opływające w dostatki, ale świadome swojej sytuacji pragną, aby „skrajnie ich ubóstwo zajaśniało bogactwem prostoty” (2 Kor 8, 2). To właśnie te wspólnoty Macedonii, jak zaznaczy Paweł, „według możliwości, a nawet – zaświadczam to – i ponad swe możliwości okazały gotowość” (2 Kor 8, 3). Wspólnoty Macedonii stają się dla Koryntian przykładem, a jednocześnie wzmianka o Macedonii staje się apelem etycznym⁴³.

Paweł, pisząc do Koryntian, używa bardzo konkretnego zwrotu *τὴν κοινωσίαν τῆς διακονίας* (2 Kor 8, 4). Termin *διακονία* w pierwotnym chrześcijaństwie był bardzo mocno związany z rzeczywistością posłania, można by go także zinterpretować jako posłanie w czyimś imieniu. Jest to szczególne posłanie, gdyż ma znaczenie łączące posyłającego, posłanego i odbiorcę posłania, ale także tworzy jedność wśród poszczególnych odbiorców posłania. Oczywiście w 2 Kor 8, 4 termin *διακονία* ma kon-

⁴¹ G. VOIGT, *Gemeinsam glauben, hoffen, lieben. Paulus an die Korinther I*, Biblisch-theologische Scherpunkte 4, Göttingen 1989, 158.

⁴² U. SCHNELLE, *Paulus. Leben und Denken*, Berlin – Boston 2014², 387-388.

⁴³ A. LINDEMANN, *Hilfe für die Armen*, w: *Exegese vor Ort*, Hrsg. C. Maier i in. Festschrift für Peter Welten zum 65. Geburtstag, Leipzig 2001, 201-202.

kretnie i podstawowe znaczenie – „służba”, jednakże nie można odrzucać także faktu, że ten termin urzeczywistnia idee posłannictwa i jedności, stąd też kolekta posłana do Jerozolimy nie jest prostym darem, ale także formą budowania wspólnoty między poszczególnymi Kościołami⁴⁴.

Kolekta jest klamrą łączącą zarówno judeochrześcijan, jak i chrześcijan wywodzących się z pogaństwa, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi, że to Jerozolima jest tym miejscem, gdzie powtórnie przyjdzie Mesjasz i skąd w odpowiednim czasie wieść o powtórным przyjsciu Chrystusa rozejdzie się na cały świat⁴⁵.

Kolekta jest widocznym ukazaniem, że Kościół tworzy jedność. Kościół wywodzący się spośród pogan, z całkowicie odrębnego sposobu życia, pozostaje w łączności ze sobą. Kościoła nie tworzą dwie grupy o odrębnym sposobie egzystencji, ale dwie grupy, które mają odmienne spojrzenie na historię zbawienia. Kolekta ukazuje Kościół w jego historycznym uplasowaniu, a jednocześnie demonstuje uniwersalizm zbawienia przyniesionego przez Chrystusa. Te dwie rzeczywistości tworzą jedność⁴⁶.

Wierzący tworzą wspólnotę, tworzą jedność pomimo różnic wynikających z różnego pochodzenia. Aktualnie owo zróżnicowanie w wyznaniu wiary traci swoje znaczenie, gdyż wszyscy w wierze w tego samego Chrystusa zostali zjednoczeni. Przyjęcie zbiórki przez gminę w Jerozolimie objawia jedność ze wspólnotą wywodzącą się z pogan, którzy nie poddali się w niewolę Prawa. Kolekta jest zatem wyrazem obopólnego uznania i urzeczywistnienia braterskiej jedności chrześcijan⁴⁷.

III. Jedność Wspólnoty – konsekwencja przyjętego chrztu

Jedność wspólnoty ukazuje się już w przyjęciu Słowa Bożego, a jawi się w całej pełni, gdy wierzący przez chrzest zostają zanurzeni w Chrystusa. Ochrzczeni stają się członkami jednego Ciała, którego

⁴⁴ D. GEORGI, *Die Geschichte der Kollekte des Paulus für Jerusalem*, TF 38, Hamburg – Bergstedt 1965, 59-60.

⁴⁵ W. SCHMITHALS, *Die Kollekten des Paulus für Jerusalem*, 80.

⁴⁶ H. CONZELMANN, *Geschichte des Urchristentums*, GNT 5, Göttingen 2011, 72.

⁴⁷ M.M. LINTNER, „*Vergesst die Armen nicht!*” *Zur ekklesiologischen und antropologischen Bedeutung des Almosengebens*, w: *Pastoral und Geld. Theologische, gesellschaftliche und kirchliche Herausforderungen*, Hrsg. J. Pock – U. Bechmann – R. Krockauer – Ch. Lienkamp, Werkstatt Theologie Praxisorientierte Studien und Diskurse 16, Münster 2011, 51-52.

głową jest nie kto inny, jak Chrystus. Żadne podziały nie mają sensu, bo inaczej nie rozumie się, że chrzest łączy w jedno wierzących z Chrystusem i pomiędzy sobą. Od momentu chrztu wierzący mogą powiedzieć za św. Pawłem: „Teraz zaś już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus. Choć nadal prowadzę życie w ciele, jednak obecne życie moje jest życiem wiary w Syna Bożego, który umiłował mnie i samego siebie wydał za mnie” (Ga 2, 20). Wierzący i ochrzczony nie żyje już tylko dla siebie, zamknięty w kręgu własnej egzystencji, ale żyje w Chrystusie. W chrzcie dokonuje się nawrócenie, które doprowadza wierzących do Kościoła, a poszczególni członkowie wspólnoty, którzy przyjęli chrzest, są związani ze sobą.

1. Podział jako znak niezrozumienia istoty chrztu

Niezrozumienie istoty chrztu może prowadzić do pytania, czy chrzest jest dziełem Kościoła, czy może Kościół wypływa ze chrztu. Nauczanie na temat chrztu zajmuje u Pawła bardzo ważne miejsce. Chrzest w teologii Pawła jest tym momentem, w którym głoszony jest Chrystus jako Boże Objawienie. Jak możemy dostrzec w 1 Kor 12, Ga 3 i Rz 6, podczas chrztu zawiązuje się wspólnota, która tworzy nierozdzielalną jedność, gdyż w chrzcie i Eucharystii wspólnota w pełni staje się Ciałem Chrystusa. Poprzez głoszenie, że oto w chrzcie urzeczywistnia się śmierć Chrystusa na krzyżu, która swoim działaniem zbawczym dotyka każdego wierzącego zostaje ukazane, że wspólnota w *Chrystusie* staje się czymś jednym⁴⁸.

Ochrzczony nie tylko doświadcza, że w momencie chrztu został włączony w Ciało Chrystusa, którego rzeczywistość i jedność jest ustanowiona przez samego Chrystusa, ale jeszcze poświadcza tą jedność. Nie chrzest kreuje Ciało Chrystusa, ale jest historycznym miejscem i momentem, kiedy wierzący zostaje włączony w to Ciało, a zarazem jest rzeczywistym uobecnieniem jedności wspólnoty. Stąd Paweł rozumie chrzest jako sakrament, który konstytuuje jedność Kościoła. Wierzący w Koryncie opacznie zrozumieli chrzest i dar Ducha, tak że to obdarowanie stało się zachętą do indywidualizmu, podziałów. Paweł musi wystąpić przeciw temu, gdyż według niego sam Chrystus w momencie chrztu tworzy wspólnotę i ją zespała. Przez chrzest nie tylko wierzący

⁴⁸ Y.S. CHOI, „Denn wenn ich schwach bin, dann bin ich stark”. *Die paulinischen Peristasenkataloge und ihre Apostolatstheologie*, Tübingen 2010, 90.

zostaje włączony w Ciało Chrystusa, ale poszczególne członki zostają złączone w jedno Ciało tak mocno, że nawet najmniejsze podziały przeciwstawiają się istocie Ciała Chrystusa (por. 1 Kor 12, 13)⁴⁹.

Paweł rozwija swoją teologię chrztu, wskazując na praktykę chrzcielną. Pisząc do Koryntian, wśród których pojawiają się rozdarcia, mówi, że zostali ochrzczeni *w imię Pana Jezusa Chrystusa* i przez Niego otrzymują Ducha posłanego przez samego Boga Ojca (1 Kor 6, 11; por. także Rz 6, 3; 1 Kor 12, 13). Podziały nie są możliwe, gdyż fundamentem jedności nie jest chrzest, ale sam Bóg w Jezusie Chrystusie. Jedność wspólnoty nie ma swego fundamentu w chrzcie, ale jest rezultatem chrztu, gdyż chrzest jest manifestacją jedności, co się wyraża we wspólnotowym wyznaniu wiary (por. 1 Kor 8, 6; zob. także Ef 2, 1-22)⁵⁰.

Jedność między wierzącym i Chrystusem realizująca się w życiu wierzących nie jest przedmiotem wyznania wiary, ale przede wszystkim wyrazem rzeczywistości wiary, która jest uzewnętrznieniem doświadczenia wiary. To doświadczenie wiary ukazuje się w ludziach, którzy przez wiarę i chrzest zostają włączeni w zbawcze dzieło Chrystusa. Wierzący otrzymują moc płynącą z męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Doświadczają w chrzcie, że władza grzechu została unicestwiona, a wierzącym został udzielony pokój, który płynie z obecności Boga w świecie. Wspólnota zakorzeniona jest w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, jednocześnie je przekraczając. Nie chodzi bowiem o wspólnotę z Chrystusem ziemskim, ale z ujętą w terminologii metaforycznej miejscem i czasem transcendentną osobą Chrystusa. Dokonuje się to przez wiarę i zaufanie, że złączenie z Chrystusem może być bardzo realne. Nie pozostawia bowiem Chrystus wierzącego samego, ale pozostaje z nim złączony, zgodnie z tym, co zapowiedział. Jest obecny pośród swoich, aby być z uczniami (zob. Rz 6, 4-19). Ta jedność jest wyrażeniem intymnego związku wierzącego z Chrystusem (zob. Rz 6, 11)⁵¹.

Wierzący zostaje przez chrzest włączony w rzeczywistość zbawczą Chrystusa, obejmującą wszystkich, którzy są z nim zjednoczeni w jedno Ciało (zob. 1 Kor 12, 13). Chrzest jest zatem czymś więcej niż tylko prostym rytym inicjacyjnym, tak jak Kościół jako Ciało Chrystusa jest

⁴⁹ U. SCHNELLE, *Gerechtigkeit und Christusgegenwart. Vorpaulinische und paulinische Tauftheologie*, GTA 24, Göttingen 1986, 141.

⁵⁰ A.C. MAYER, *Sprache der Einheit im Epheserbrief und in der Ökumene*, WUNT 2/150, Tübingen 2002, 63-64.

⁵¹ D. KEMMLER, *Sterben und Leben mit Christus. Beobachtungen zu Röm 6,1-14*, w: *Eine Taufe – viele Meinungen*, Hrsg. T. Hafner – J. Luschinger, Zürich 2008, 54-56.

czymś więcej niż tylko wspólnotą zinstytucjonalizowaną. Przez chrzest i w chrzcie realizuje się jedność wszystkich członków z Chrystusem i w Chrystusie (por. Ga 3, 28)⁵².

2. Mądrość oparta na *Słowie Krzyża*

Ukrzyżowany Chrystus, który jest obecny w momencie głoszenia nauki o Krzyżu, integruje wspólnotę. W ten sposób Paweł ukazuje Koryntianom, że nie może być mowy ani o tym, że Chrystus jest podzielony, ani o tym, że Chrystus tylko i wyłącznie dla Koryntian został ukrzyżowany, ani o innym imieniu, w które Koryntianie zostali ochrzczeni (1 Kor 1, 13). W ten sposób Paweł uświadamia swoim słuchaczom, że dla wierzących rzeczywistość zbawczą konstituują Krzyż Chrystusa i chrzest. Te dwie rzeczywistości łączą w jedno Ciało wierzących, którzy różnią się od siebie. Krzyż Chrystusa i chrzest tworzą nierozdzielalną jedność, gdyż w Krzyżu Chrystusa uzyskana dla każdego moc zbawcza samego Boga przez chrzest staje się udziałem każdego wierzącego. Istota chrześcijanina nie jest określana przez odniesienie do żadnej ziemskiej osoby, ale przez odniesienie do zbawienia, które może stać się udziałem każdego człowieka. Jeszcze nie fakt Krzyża, ale aplikacja Bożego działania w Krzyżu Chrystusa wobec każdego wierzącego przez głoszenie Ewangelii sprawia, że konkretna osoba staje się uczestnikiem zbawienia⁵³.

Ochrzczeni w Chrystusie doznają zbawienia, które staje się ich udziałem, kiedy doświadczają, że *Słowo Krzyża* jest wyrazem Bożej mocy. To w chrzcie *Słowo* to staje się udziałem każdego wierzącego. Kto przyjmuje *Słowo Krzyża*, ten przez wiarę doświadcza mocy Bożej prowadzącej do zbawienia. Nie oznacza to jednak, że wierzący już w pełni osiągnęli szczęście, ale że to wierzący w Chrystusa, ci, którzy do Niego należą, zostali powołani, aby Chrystusa naśladować z niezachwianą nadzieją dopełnienia zbawienia. Znak krzyża jest tym, co otwiera przed wierzącymi skarbnice rozumienia *Słowa* oraz tajemnicę chrztu⁵⁴.

Słowo Krzyża to nie tylko określenie samej śmierci Chrystusa, ale w tym stwierdzeniu zawarty jest cały Pawłowy kerygmat. Paweł bowiem

⁵² F. HAHN, *Studien zum Neuen Testament*, Band II, WUNT 192, Tübingen 2006, 228.

⁵³ F. VOSS, *Das Wort vom Kreuz und die menschliche Vernunft. Zur Soteriologie des 1. Korintherbriefes*, FRLANT 199, Göttingen 2002, 53-54.

⁵⁴ E. LOHSE, *Die Vielfalt des Neuen Testaments. Exegetische Studien zur Theologie des Neuen Testament II*, Göttingen 1982, 113.

głosi Dobrą Nowinę o zbawieniu, którą można nazwać *nauką Krzyża*. To nauka o zmartwychwstaniu i życiu wiecznym, gdyż krzyż otwiera drogę wiecznego zbawienia przed tymi, którzy uwierzą. Nauka ta jednak z mądrości może stać się głupstwem, jeśli ludzie odrzucą *Słowo Krzyża* a tym samym pójdą na zatracenie – ściągną na siebie zgubę wieczną⁵⁵.

Paweł ukazuje zatem *mądrość świata* (por. 1 Kor 1, 20; 2, 6; 3, 19) czy *mądrość ludzką* (por. 1 Kor 2, 5; 2, 13). Tak rozumiana mądrość jest mądrością, która choć odpowiada ludzkim miarom, to jednak przeciwstawia się mądrości płynącej z krzyża, a więc zbawieniu płynącemu ze śmierci krzyżowej Chrystusa. Mądrość ludzka przeciwstawia się mądrości Bożej (por. 1 Kor 1, 21; 2, 7), która w pełni ukazuje się w Chrystusie ukrzyżowanym (por. 1 Kor 1, 23-25. 30). Męka, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa czynią nieważnymi wszelkie ludzkie kryteria mądrości. Prawdziwa mądrość bowiem opiera się na Bogu i od Boga pochodzi, dlatego jest w opozycji do mądrości ludzkiej, która nie uznaje stwórczego działania Boga. Prawdziwa mądrość według Pawła opiera się na treści przepowiadania, a treść została objawiona przez Boga w Krzyżu i Zmartwychwstaniu Chrystusa⁵⁶.

Krzyż Chrystusa sam w sobie ma ogromną moc, tak skuteczną, że zbędna jest wszelka oprawa retoryczna, gdyż należy zauważyć, że gdzie zbyt mocno akcentuje się mądrość słowa, tam odzierany jest ze swego zbawczego znaczenia Krzyż Chrystusa⁵⁷. W przepowiadaniu Krzyża Chrystusa znaczenie ma zarówno forma przepowiadania, jak i treść (por. 2 Kor 10, 10; 11). Koniecznie trzeba zatem zwrócić uwagę na formę i treść, aby usłyszeć zawartą w *Słowie Krzyża* mądrość⁵⁸.

Prawdziwa relacja z Bogiem przez Chrystusa to prawdziwa tożsamość ochrzczonych. Należy odrzucić wszelkie dyskusje oparte jedynie na retoryce, które tak bardzo umiłowali Koryntianie, co zaowocowało podziałami. Paweł, ukazując prawdziwą mądrość płynącą z Krzyża Chrystusa, podkreśla absurdalność retoryki, która zamiast jednoczyć prowadzi do podziałów. Zasadniczej roli nie odgrywają szafarze chrztu, ale Chrystus, który przez chrzest jednoczy ochrzczonych, bo to właśnie za nich poniósł śmierć krzyżową. Mowa oparta tylko na retorycznych

⁵⁵ M. ROSIK, *Pierwszy list do Koryntian*, NKB.NT VII, Częstochowa 2009, 127.

⁵⁶ F. LANG, *Die Briefe an die Korinther*, NTD 7, Göttingen 1994¹⁷, 23.

⁵⁷ H. LANGKAMMER, *Pierwszy i Drugi List do Koryntian*, BLub, Lublin 1998, 23.

⁵⁸ F.-J. ORTKEMPER, *1 Korintherbrief*, SKK.NT 7, Stuttgart 1993, 24; zob.: H. BRAUN, *Gesammelte Studien zum Neuen Testament und seiner Umwelt*, Tübingen 1962, 178-181.

zdolnościach mówiącego może przyćmić Krzyż Chrystusa, gdyż może odwoływać się tylko do uczuć słuchaczy, a Ewangelia ma przenikać całego człowieka, jego umysł, wolę, emocje i ducha. Nie głosiciele Dobrej Nowiny przez piękne mowy kształtują wspólnotę pozbawioną podziałów, ale tym fundamentem jedności są Krzyż i chrzest, dzięki któremu wierni zostają włączeni w Chrystusa. Chrystus nie jest podzielony, a zatem wszelkie podziały we wspólnocie są niedorzecznością⁵⁹.

3. Wspólnota oparta na głoszeniu Chrystusa Ukrzyżowanego

Paweł jako swoje pierwszorzędne zadanie widzi głoszenie Chrystusa, gdyż ma świadomość swoje misji, bo jak sam zaznacza, posłanie Chrystusa było jasne: „nie posłał mnie Chrystus, abym chrzczył, lecz abym głosił Ewangelię, i to nie w mądrości słowa, by nie zniweczyć Chrystusowego krzyża” (1 Kor 1, 17). Jest apostołem, który ma głosić Chrystusa, i to ukrzyżowanego (por. 1 Kor 1, 23). Nie jest to odniesienie do sytuacji w Koryncie, gdzie wierzący bardzo mocno utożsamiali się z osobą, od której otrzymali chrzest, co poskutkowało podziałami, ale ukazaniem, że głoszenie Ewangelii jest zasadniczym zadaniem Pawła⁶⁰.

Paweł jako swój obowiązek widzi głoszenie Słowa, a w jego rozumieniu jest to przekaz wiary – „jest to słowo wiary, którą głosimy” (Rz 10, 8). Wiara rodzi się ze słuchania i budowana jest na słowie Chrystusa: „Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa” (Rz 10, 17). Sam Chrystus działa w momencie głoszenia Ewangelii (Ga 3, 2. 5). Paweł głosi, a słuchacze przyjmują wiarę (por. 1 Kor 15, 11), ale nie retoryczny kunszt Pawła czy fascynacja ludzi prowadzi do wiary. Wiara jest darem, którego udziela Duch i moc Boża – „mowa moja i moje głoszenie nauki nie miały nic z uwodzących przekonywaniem słów mądrości, lecz były ukazywaniem ducha i mocy, aby wiara wasza opierała się nie na mądrości ludzkiej, lecz na mocy Bożej” (1 Kor 2, 4-5). Duch jest Tym, który udziela ludziom daru wiary, a jednocześnie jest Tym, który wewnętrznie kształtuje wspólnotę. Wiara i Ducha są tymi, którzy nie tylko formują jedność wspólnoty, ale i tę jedność zabezpieczają⁶¹.

⁵⁹ M. ROSIK, *Pierwszy List do Koryntian*, 122-123.

⁶⁰ G. SCHIWY, *Weg ins Neue Testament. Kommentar und Material, Dritter Band Paulusbriefe*, Würzburg 1968, 117.

⁶¹ U. SCHNELLE, *Paulus. Leben und Denken*, 599.

Koryntianie opacznie rozumieją przyjęty chrzest i prowadzi to do podziałów wewnątrz wspólnoty, dlatego Paweł zwraca uwagę, że nie został posłany, aby chrzcić, ale aby głosić Ewangelię (por. 1 Kor 1, 17). Nie chodzi o deprecjację chrztu, ale o zwrócenie uwagi Koryntianom, że chrzest musi być mocno połączony z głoszoną Ewangelią o krzyżu Chrystusa⁶².

Koryntianie jednak błędnie zrozumieli, że można odwoływać się do jednego z głosicieli Ewangelii, i w ten sposób doszło do rozłamu we wspólnocie. Samo istnienie grup w Koryncie znaczy dla Pawła, że Chrystus jest podzielony. Przynależność do Ciała Chrystusa już powinna uświadamiać wierzącym, że tworzą wspólnotę opartą na Chrystusie. Tymczasem wierzących zbyt fascynowała elokwencja głoszących, treść przepowiadania, a to spowodowało, że zaistniały podziały we wspólnocie. Koryntianie, tworząc relację z konkretnym głosicielem Ewangelii czy z konkretną treścią przepowiadania, w ten sposób stworzyli relację z Chrystusem, zapominając jednak o tym, że najważniejsze jest odniesienie ukrzyżowanego Chrystusa do wspólnoty korynckiej. To pomieszanie relacji doprowadziło do stwierdzenia, że Chrystus jest podzielony. W centrum bowiem nie stoi Chrystus, który przynosi jedność wspólnocie rozumianej jako Ciało Chrystusa, ale Ciało Chrystusa konstytuują poszczególni członkowie wspólnoty. Podział ma swój fundament w tym, że człowiek został postawiony na miejscu Chrystusa⁶³.

Głosząc Ewangelię o ukrzyżowanym Chrystusie, Paweł przeciwstawia się znanym podówczas zależnościom patron – klient. Apostoł zwraca uwagę na proces przemiany i wprowadza go w życie. Pragnie religijnie umotywić, uduchowić i zsakralizować związek patron – klient. Dlatego stawia na głowie zakorzenione w tradycji kryteria socjalne. Poprzez teologię krzyżowej śmierci Chrystusa wprowadza na wyższy poziom stojących niżej w hierarchii społecznej, przy jednoczesnym oczekiwaniu od znajdujących się wyżej rezygnacji ze swego statusu w ramach wspólnoty chrześcijańskiej. W głoszeniu Krzyża Chrystusa możemy dostrzec Pawłowy program przewartościowania, który ma skutki społeczne. Te zmiany mają na celu ukazanie nowej skali wartości, aby przeciwstawić się podziałom we wspólnocie, przy jednoczesnej promocji jedności w społeczności Koryntu⁶⁴.

⁶² E. LOHSE, *Die Einheit des Neuen Testaments. Exegetischen Studien zur Theologie des Neuen Testaments*, Göttingen 1973, 240-241.

⁶³ H. WEDER, *Das Kreuz Jesu bei Paulus. Ein Versuch, über den Geschichtsbezug des christlichen Glaubens nachzudenken*, FRLANT 125, Göttingen 1981, 122-123.

⁶⁴ C.W. STRÜDER, *Paulus und die Gesinnung Christi, Identität und Entscheidungsfin-*

Głównym sprawcą przepowiadania Ewangelii Krzyża i Zmartwychwstania Chrystusa jest sam Bóg. To przepowiadanie nie może być ugruntowane ani na retorycznej elokwencji, ani na surowości argumentacji. Nie może to przepowiadanie być jedynie psychologicznie przekonujące. Celem przepowiadania jest ukazanie, że pełna moc Boża objawiła się i jest ciągle obecna w Słowie o Męce, Krzyżu i Zmartwychwstaniu Chrystusa. Ma prowadzić do wiary w Chrystusa, do nawrócenia, do zbawienia i do wspólnoty z Chrystusem i innymi Jego wyznawcami. Ta wspólnota musi być trwała, gdyż sam Bóg kładzie fundament pod wspólnotę nie przez ludzką retoryczną elokwencję, ale przez działanie Ducha Bożego⁶⁵.

Zakończenie

Jedność Kościoła zasadza się na fundamencie, którym jest Chrystus. On przez chrzest jednoczy wierzących ze sobą, ale także tworzy wspólnotę wszystkich ochrzczonych. Przez chrzest wierzący stają się jednym ciałem: „Głową tego ciała jest Chrystus. On jest obrazem Boga niewidzialnego, w Nim zostało wszystko stworzone. On jest przed wszystkimi i wszystko w Nim ma istnienie. On jest Głową Ciała, którym jest Kościół. On jest Początkiem, Pierworodnym spośród umarłych, aby zachowywał pierwszeństwo we wszystkim (por. Kol 1, 15-18). Wielkością swojej mocy panuje nad niebem i ziemią, a dzięki niedościgłej doskonałości i swemu działaniu napędza całe Ciało bogactwem swej chwały (por. Ef 1, 18-23)”⁶⁶.

Wspólnota wierzących jest zakorzeniona przez Chrystusa w Bogu, stąd też jest niedorzecznością, aby pośród wierzących mogły istnieć jakieś podziały. Wspólnota pochodzi od Boga i Chrystus przekazuje ją Bogu. Wierzący, przyoblekając się w Chrystusa, stają się tym, kogo przyjmuje do swego życia, dlatego z niewolników wierzący stają się

ding aus der Mitte von 1 Kor 1-4, BETL 190, Leuven 2005, 109.

⁶⁵ E.J. SCHNABEL, *Der Brief des Paulus an die Korinther*, HTA.NT 4, Wuppertal 2006, 158.

⁶⁶ KK 7, AAS 57 (1965), 10: „Huius corporis Caput est Christus. Ipse est imago Dei invisibilis, in Eoque condita sunt universa. Ipse est ante omnes et omnia in Ipso constant. Ipse est caput corporis quod est Ecclesia. Ipse est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus primatum tenens (cfr. Col. 1, 15-18). Magnitudine virtutis suae caelestibus et terrestribus dominatur, et supereminenti perfectione et operatione sua totum corpus gloriae suae divitiis replet (cfr. Eph. 1, 18-23)”, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 108-109.

dziećmi Boga. Fundamentem jedności jest Bóg, który jest źródłem panowania Chrystusa, zaś wierząc tworzą jedność dzięki zanurzeniu w Chrystusie, a przez Chrystusa w Bogu.

Nawet najpiękniej egzystująca wspólnota, jeśli nie będzie okazywała współbraciom konkretnych znaków miłości braterskiej, nie będzie znakiem jedności poszczególnych członków. Oczywiście tę miłość braterską można rozumieć jako zaradzanie potrzebom biednych, ale głębszego znaczenia nabiera ona, kiedy jest wyrazem odpowiedzi na Boże błogosławieństwo, które wierzący otrzymuje w Chrystusie. Dopiero równowaga między rozumieniem kolekty jako pomocy materialnej i duchowej pozwala wierzącym odkryć, że w pomocy materialnej demonstruje się i urzeczywistnia jedność wierzących.

Dopiero wtedy możliwe jest mówienie o wspólnocie, o konkretnych znakach miłości braterskiej, gdy poszczególni wierzący zostaną zespoleni w jedno dzięki łasce chrztu świętego. W momencie chrztu człowiek wychodzi poza sferę własnej egzystencji i zaczyna żyć w Chrystusie. Niezrozumienie istoty chrztu prowadzi we wspólnotach do podziałów, którym należy się przeciwstawić, bo nie chrzest tworzy wspólnotę, ale sam Bóg w Jezusie Chrystusie. To jest mądrość, która daje człowiekowi zbawienie, a oparta jest na *Mądrości Krzyża*, która uznaje zbawcze działanie Boga. Dopiero uznanie *Mądrości Krzyża* powoduje uznanie prawdziwej tożsamości ochrzczonych. Nie chodzi bowiem o elokwencję głoszących, ale o uświadomienie wierzącym, że od momentu chrztu wierzący tworzą wspólnotę, która tworzy jedność z Chrystusem i członków pomiędzy sobą.

The body is one and has many members (1 Co 12:12).

Paul's Concern about Unity of the Body of Christ –
the Church
Summary

Apostle Paul understands that creating communities of believers by him are deeply ingrained by Jesus Christ in God. The Unity of the Church is based on foundation which is Jesus Christ. Jesus Himself, through baptism, unites believers with Him, but also creates unity of all christened people. The unity based on such foundation cannot have even one scratch of division, because this unity comes from God, which Christ donates to Him. Lack of understanding of the essence of baptism

leads to divisions in communities, and one should oppose this, because it is not baptism that creates community, but God Himself in Jesus Christ. This is wisdom, which gives salvation to people, and based on the wisdom of the Cross, which next recognizes redemptive acting of God. Just recognition of the wisdom of the Cross causes true identification of the christened. It is not about eloquence of those who preach, but making believers aware that since the moment of baptism, believers build community, which creates unity with Christ and among each other as well. Believers, transforming into Christ, become the ones who they accept in their lives, because the position of slaves believers become children o God. The foundation of unity is God, who is a source of Christ's reign, while through believing they create unity thanks to immersing in Christ, and through Christ in God. Such community not only create unity on spiritual ground, but this unity must be expressed in a concrete way through specific signs of brotherly love towards community. Just right understanding of collect, as remedy of both material and spiritual needs allows to perceive that material support demonstrates and implements the unity of believers at the same time.

Słowa kluczowe: Bóg, Chrystus, wspólnota, jedność, chrzest, mądrość.

Keywords: God, Christ, community, unity, baptism, wisdom.